

Nordåsvatnet

FRA AVLØPSVANN TIL BADEVANN

Etterkrigstiden kom til Fana med befolkningsvekst og moderne sanitærutstyr. Det fikk nærmest katastrofale følger for NORDÅSVATNET som rekreasjonsområde. Etter at avløpsvannet ble ført ut på dypere vann, og senere også til fjorden utenfor, bar Nordåsvatnet vnnnet tilbake både badegjester og sportsfiskere.

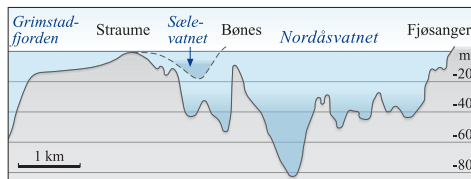

Helge Sunde

Nordåsvatnet er forbundet med Grimstadvatnet i et ganske trangt og grunt løp ved Straume. Det mindre Sælevatnet har forbindelse med Nordåsvatnet gjennom nok en åpen, grunn kanal. Det trange innløpet gjør at tidevannet i Nordåsvatnet blir forsinket med 110 minutter og tidevannsforskjellen forminsknet til det halve (0,4 meter) (①91).

To terskler stenger dypvannet inne, den ene ved Straume (nå ca. 5 meter dyp) og den andre ved Bønes (10 meter dyp). Slik innestengt dypvann blir kalt *stagnerende*. Oksygenet blir brukt opp, og dermed ut-

vikles det hydrogensulfid (①90). Dette er en naturlig prosess, og for Nordåsvatnet og Sælevatnet vet vi at denne tilstanden har vart i tusener av år. Når dypvannet kommer til overflaten, lukter det råttent.

Dypdeprofil av Nordåsvatnet og Sælevatnet.
(B. Glenne/T. Simensen/Eva Bjørseth)

Tidlig i forrige århundre ble det naturlige innløpet ved Straume utdypet fra vel en til ca. fem meter. Dermed økte vannutskiftingen med tidevannet i betydelig grad. Grensen til det råttne vannet kom da ned i ca. 10-15 meter innenfor Bønesterskelen. Men økt bebyggelse og mer kloakk, sammen med bruk av kunstgjødsel, økte tilførselen av organisk stoff og næringssalter sterkt. Råttent vann ble ikke lenger begrenset til dyp- og bunnvannet. Bare et tynt overflatesjikt på noen få meter kunne sies å være friskt. Med litt vind, spesielt fra nord, ble overflatevannet forskjøvet sørover, til dels ut av hele bassenget. I Sælevatnet var det vanlig at det råttne vannet kom opp til overflaten. Stanken kunne kjennes vidt omkring. Verre var det at vegetasjonen og faunaen i strandsonen langs vannene ble forgiftet og døde.

På 1960-tallet var forholdene så sjenerende at noe måtte gjøres. Det kommunale avløpsvannet ble derfor ført i lukket rør til ca. 40 meters dyp. At avløpsvannet ble ført ut på så stort dyp, førte også til en vertikal blanding av vannmassene, slik at sirkulasjonen økte. Etter en tid var grensen til råttent vann stabilisert på ca. 25 meters dyp.

Fra 1980 har kommunalt avløpsvann i distriktet også blitt ført i tunnel forbi Straume ut til Knappen. Etter mekanisk rensing på Knappen blir avløpsvannet ført i rør ut i dypet i Grimstadvatnet. Det er også et mekanisk renselanlegg på Flesland som tar imot avløpsvann i tunnel fra Nesttunområdet. Totalt sett har dette ført til at Nordåsvatnet er betydelig mindre belastet enn tidligere. Vekst av plankton og begroing av strender er nå på et akseptabelt nivå.

MARMORØYEN

Da Christiansborg slott skulle bygges på midten av 1700-tallet, ble det fraktet marmor fra Bergen til København. Noe av marmoren som ble skipet til Danmark, ble blant annet bentet ut på en øy i Nordåsvatnet, med det treffende navnet MARMORØYEN (①43).

På Marmorøyen når bergarten en tykkelse på rundt femti meter, nok til at det var grunnlag for steinbrudd. På øyens østside kan en fortsatt se rester etter bruddstedet, mens de to marmorsagene ved

Hopsfossen er helt borte. Aktiviteten varte fra begynnelsen av 1700-tallet fram til rundt 1850, da den beste marmoren var drevet ut.

Marmoren i Fana er omdannet kalkstein, trolig av samme type som den en finner i Sunnhordland, og i Os og Samnanger. Sikre fossiler er imidlertid ikke påvist; omdanningen er for kraftig. Men som i Os og Gullbotnentraktene opptrer marmoren sammen med et grønt konglomerat. Siden Os-marmoren er av kambrosilurisk alder, er det sannsynlig at marmoren i Fana også stammer fra denne perioden.

Marmor er en sjeldenhet i Bergensområdet. Bergarten finnes i et smalt drag fra Storetveit kirke til Fana Gymnas og videre til Hopsneset og Marmorøyen. I Stavkirkeveien på Storetveit er det fine renner og små buler i marmoren.

Kart over marmorforekomstene ved Nordåsvatnet.
(Haakon Fossen)

«Hope Marmor Værk». (Akvarell av J.E.L. Dreier fra 1827)

